

ኢትዮጵያ የእኔ ናት! ብሔር መብት የለውም! ክፍል-3

ስዩም ተሾመ

August 15, 2017

“John Locke” የተባለው ፈላስፋ “An Essay Concerning Human Understanding” በሚለው መፅሃፉ የሰው ልጅ ሁለት ልዩ ተፈጥሯዊ ባህሪያት እንዳሉት ይገልጻል። እነሱም፣ ማሰብ (Thinking) እና ፍቃድ (Will) ናቸው። በዚህ መሰረት፣ የሰው ልጅ በራሱ ፍላጎት (ሃሳብ) እና ፍቃድ (ምርጫ) ተግባራዊ እንቅስቃሴ ያደርጋል። በራስ ፍላጎት (ሃሳብ) እና ፍቃድ (ምርጫ) መሰረት መንቀሳቀስ መቻል ደግሞ “ነፃነት” (Liberty) ይባላል። በዚህ መሰረት፣ ነፃነት የሰው ልጅ ልዩ ተፈጥሯዊ ባህሪ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

ስዩም ተሾመ

የሰው ልጅ ነፃነት ለሦስት ይከፈላል። እነሱም፣ 1 ኛ፡- ሌላውን ሳይነኩ የፈለጉትን ነገር የመስራት፣ የመናገር፣ የመጻፍ፣ ... መብት። 2 ኛ፡- በባዕድ መንግስት ወይም ለሌላ አካል ተገዢ ያለመሆን መብት፣ እና 3 ኛ፡- ራስን በራስ የማስተዳደር፣ የመምራት መብት ናቸው። በአማርኛ “መብት” (right) የሚለውን ቃል አንድ ሰው በአንድ ነገር ወይም ጉዳይ ላይ የሚፈልገውን ለማድረግ ሆነ ላለማድረግ የሚያስችለው ስልጣን ነው። ስለዚህ፣ ነፃነት ሁሉን-አቀፍና ምሉዕ የሆነ የሰው-ልጅ ተፈጥሯዊ ባህሪ ሲሆን መብት ደግሞ ነፃነትን የማስከበር “ስልጣን” (authority) ነው።

ነፃነት ያለ ምንም ውጫዊ ኃይል ወሳኝነት በነፃ-ፍላጎት (free will) የመንቀሳቀስ፣ አማራጭ መንገድን የመወሰን፣ በራስ ምርጫ የማሰብ፣ ማድረግና የመኖር መብት እንደመሆኑ መጠን ከኃላፊነት ተነጥሎ ሊታይ አይችልም። ስለዚህ፣ ሕይወትን በነፃ ፍላጎትና ምርጫ ለመምራት የሚያስፈልገው ነፃነት የሚገኘው ለተግባራዊ እንቅስቃሴያችን “ኃላፊነት” (responsibility) መውሰድ ስንችል ነው። ከዚህ አንፃር፣ ጀርመናዊው ፈላስፋ “Nietzsche” “Only individuals have a sense of responsibility” ይላል። በመሆኑም፣ ኃላፊነት መውሰድ የሚችሉት ግለሰቦች (individuals) ብቻ ናቸው።

የአማርኛ መዝገበ ቃላት “ሀገር” የሚለውን ቃል “በውስጡ ህዝቦች የሚኖሩበት፣ የተወሰነ ጂኦግራፊያዊ ክልል ያለውና በአንድ መንግስት አስተዳደር ስር የሚገኝ ግዛት” እንደሆነ ይገልጻል። በተመሳሳይ፣ “ሉኦላዊ” (Sovereign) ማለት ደግሞ “ነፃ የሆነ መሬት፣ ነፃ የሆነ፣ ምሉዕ ስልጣን ያለው ሀገር፣ መንግስት” እንደሆነ ይገልጻል። ስለዚህ፣ በተወሰነ ጂኦግራፊያዊ ክልል ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች የራሳቸውን ሉዓላዊ ሀገር፣ መንግስት የሚመሰርቱት በነፃነት ለመኖር ነው።

ስለ መንግስት አመሰራረት ከተፃፉት መፅሃፍት ውስጥ በ“Thomas Hobbes” የተፃፈው “Leviathan” የተሰኘው መጻሕፍት ግንባር ቀደም ተጠቃሽ ነው። እንግሊዘኛ ፈላስፋ በተጠቀሰው መፅሃፍ ስለ መንግስት አመሰራረት እጅግ በጣም ጥልቅ የሆነ ትንታኔ ሰጥቶበታል። እንደ እሱ አገላለፅ፣ በአንድ ጂኦግራፊያዊ ክልል ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች የራሳቸውን ሉዓላዊ ሀገር የሚመሰርቱት በተፈጥሮ ካገኙት ነፃነት ላይ የተወሰነውን በውክልና ለመንግስት አሳልፈው በመስጠት እንደሆነ ይገልጻል።

በዚህ መሰረት፣ መንግስት የሚመሰረተው የሁሉም ሰዎች መብትና ነፃነት እንዲከበር ነው። በመሆኑም ሁሉም ሰዎች የሌሎችን መብት ሳይነኩ የፈለጉትን ነገር ለመስራት፣ ለመናገር፣ ለመጻፍ፣ እንዲሁም በባዕድ መንግስት ወይም ለሌላ ሦስተኛ አካል ቁጥጥር ስር እንዳይወድቁ 3 ኛ ላይ የተጠቀሰውን “ራስን በራስ የማስተዳደር፣ የመምራት መብትን” ለመንግስት አሳልፈው ይሰጣሉ። ይህ የውል ስምምነት ደግሞ በሕገ መንግስት አማካኝነት የሚከናወን ይሆናል።

ሕገ-መንግስት በጥቅሉ በመንግስትና በሕዝብ መካከል የተደረሰ ስምምነት አይደለም። ከዚያ ይልቅ፣ “እያንዳንዱ” ዜጋ ከሁሉም የሀገሪቱ ዜጎች ጋር በጋራ የተስማሙበት ሰንድ ነው። በዚህ የውክልና ሰነድ ላይ እያንዳንዱ ዜጋ ከሁሉም የሀገሪቱ ዜጎች ጋር በጋራ በገቡት ውል መሰረት የሁሉም ሰዎች ነፃነት እኩል እንዲከበር እያንዳንዱ ሰው ራሱን-በራሱ የማስተዳደር ስልጣኑን በውክልና ለመንግስት አሳልፎ ይሰጣል። ይህን “Thomas Hobbes” እንደሚከተለው ገልጾታል፡-

“This is more than consent, or concord; it is a real unity of them all in one and the same person, made by covenant of every man with every man, in such manner as if every man should say to every man: ‘I authorize and give up my right of governing myself to this assembly of men, on this condition; that you give up, your right to them, and authorize all their actions in like manner.’ This done, the multitude so united in one person is called a COMMONWEALTH... And he that carries this person is called sovereign, and said to have sovereign power;....”
Leviathan, Part-II, CH. XVII, Para-13

ከላይ በተገለጸው መሰረት ለመንግስት በውክልና የተሰጠው ስልጣን ከእያንዳንዱ የሀገሪቱ ዜጋ የተቀነሰ ራስን-በራስ የማስተዳደር መብት፣ ስልጣን ነው። ስለዚህ፣ የመንግስት ሉዓላዊ ስልጣን ከእያንዳንዱ ሰው ላይ የተቀነሰ ነፃነት ወይም ራስን-በራስ የማስተዳደር ስልጣን ነው። በመሆኑም፣ የሉዓላዊ ስልጣን ባለቤቱ እያንዳንዱ የሀገሪቱ ዜጋ ወይም ግለሰብ ነው።

በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀጽ 8 መሰረት ግን የኢትዮጵያ ሉዓላዊ ስልጣን (sovereign power) ባለቤት እያንዳንዱ ዜጋ ወይም ሁሉም የሀገሪቱ ዜጎች አይደሉም። ከዚያ ይልቅ፣ የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች የኢትዮጵያ ሉዓላዊ ስልጣን ባለቤቶች እንደሆኑ በሕገ መንግስቱ ተገልጿል። ነገር ግን፣ የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች በራሳቸው ኃላፊነት (responsibility) መውሰድ አይችሉም። በመሆኑም፣ መብትና ነፃነት የላቸውም፣ የሉዓላዊ ስልጣን ባለቤት ሊሆኑ አይችሉም።

አንድ ነገር ነፃነት እንዲኖረው በቅድሚያ እንደ ሰው ምክንያታዊ አስተሳሰብ ሊኖረውና በራሱ ፍቃድና ምርጫ መንቀሳቀስ መቻል አለበት። ምክንያታዊ አስተሳሰብና ግንዛቤ የሌለው አካል በራሱ ፍላጎት (ሃሳብ) እና ፍቃድ (ምርጫ) መሰረት፣ መስራት፣ መናገር፣ መፃፍ...መብት፣ ያለገደብ ከቦታ-ቦታ የመንቀሳቀስ መብት፣ እንዲሁም ራሱን በራሱ የማስተዳደር፣ የመምራት ስልጣን፣ መብት ሊኖረው አይችልም። ምክንያቱም፣ ይህ መብት እንዲኖረው በቅድሚያ በራሱ ፍላጎትና ምርጫ መንቀሳቀስ መቻል አለበት።

እያንዳንዱ ግለሰብ እንደ ምክንያታዊ ፍጡር በራሱ ፍላጎትና ምርጫ መሰረት መንቀሳቀስ ይችላል። ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች፣ የቋንቋ፣ ባህልና ስነልቦናዊ አመካከት፣ እንዲሁም የታሪክና ኢኮኖሚ ትስስር ውጤት ናቸው። በእርግጥ እያንዳንዱ ብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ሕዝብ የግለሰቦች ስብስብ ነው። ይሁን እንጂ፣ እንደ ግለሰብ በራሱ የሚመራበት ምክንያታዊ አስተሳሰብና ግንዛቤ የለውም። ምክንያቱም፣ ብሔር ልክ እንደ ግለሰብ በራሱ ፍላጎትና ምርጫ የሚመራ ምክንያታዊ ፍጡራን አይደለም።

በራሱ ፍላጎትና ምርጫ መንቀሳቀስ የማይችል አካል ደግሞ “ነፃነት” (Liberty) የለውም። በመሆኑም፣ በነፃ-ፍላጎት (free will) የመንቀሳቀስ፣ አማራጭ መንገድን የመወሰን፣ በራስ ምርጫ የማሰብ፣ ማድረግና የመኖር መብት (right) የለውም። በመሰረቱ፣ መብት ወይም ስልጣን እንዲኖር በቅድሚያ የሚከበር ነፃነት ሊኖር ይገባል። ነፃነት የሌለው አካል ራስን-በራሱ የማስተዳደርና የመምራት ስልጣን ሊኖረው አይችልም።

ራስን-በራሱ የማስተዳደር፣ የመምራት አቅምና ስልጣን የሌለው አካል ለመንግስት በውክልና አሳልፎ የሚሰጠው ስልጣን የለውም። ማንኛውም ብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ሕዝብ በራሱ ፍላጎት (ሃሳብ) እና ፍቃድ (ምርጫ) መንቀሳቀስ ስለማይችል ነፃነት የለውም። በግለሰብ ደረጃ ካልሆነ በስተቀር ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች በራሳቸው መብትና ነፃነት የላቸውም። በመሆኑም፣ ራስን-በራሱ የማስተዳደር፣ የመምራት መብት የሌለው አካል ለመንግስት በውክልና አሳልፎ የሚሰጠው ስልጣን የለውም።

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ-መንግስት “የሕዝብ ሉዓላዊነት” የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች ነው” የሚለው ፍፁም

ስህተት ነው። ምክንያቱም፣ የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች የራሳቸው መብትና ነፃነት የላቸውም። የራሳቸው መብትና ነፃነት እስከሌላቸው ድረስ የሉዓላዊ ሥልጣን ባለቤት ሊሆኑ አይችሉም። “የሕዝብ ሉዓላዊነት”ን የሚደነግገው የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀፅ 8 (1) “ኢትዮጵያዊያን የሉዓላዊ ስልጣን ባለቤቶች ናቸው” ተብሎ መስተካከል አለበት።

በአጠቃላይ፣ “ኢትዮጵያ የማን ናት?” ለሚለው ጥያቄ መልሱ “የእኔ ናት!” ነው። እኔ ምክንያታዊ ፍጡር ስለሆንኩ ነፃነት፣ መብትና ስልጣን አለኝ። ብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ሕዝብ በራሱ ነፃነት የለውም! መብት የለውም! ስልጣን የለውም!